

COGG 16 april 2025

'Ik geloof één heilige, algemene en apostolische kerk'

- herbronning van de ene kerk -

Geachte broeders en zusters,

Wij mediteren vandaag over de eenheid van de kerk.

Het bestuur van het COGG heeft mij gevraagd het spits af te bijten.

Ik zeg met opzet: wij mediteren daarover.

Wij vergaderen er niet over.

Wij beslissen er ook niet over.

Wij verlangen er wel naar, biddend, hopen op God: de eenheid van de kerk.

Met deze inleidende woorden heb ik al aangegeven hoe zwak wij staan.

Het COGG is een platform, verder zijn we nooit gekomen.

Een waardevol platform overigens, vrijwel de enige plaats waar vertegenwoordigers van de Gereformeerde Gezindte elkaar ernstig bevragen over de kerkelijke positie van de ander.

Dat heeft in de afgelopen decennia kostbare momenten opgeleverd.

De Ecclesiologische Consensus uit 1996 mag als hoogtepunt gelden.

Maar stappen naar kerkelijke eenwording zijn nooit gezet, zo eerlijk moeten we zijn.

Daarvoor zou geloof nodig zijn, sterk geloof, gestaald geloof, kracht van de Heilige Geest.

Diep gegraven greppels, zodat de volheid van Gods Geest ons zou overspoelen.

Het is een hachelijke onderneming: op een COGG-conferentie spreken over de kerk.

Hoevelen vóór mij hebben dat al gedaan?

En hebben zij zich er allen niet aan vertild?

Voordat ik van wal steek drie observaties vooraf.

Het eerste: deze conferentie vindt plaats in de stille week.

Het is zeer ongebruikelijk om in de week op weg naar Goede Vrijdag kerkelijke vergaderingen te beleggen.

Deze week zou onze focus geheel en al op Christus moeten zijn.

Misschien mogen we het ook omkeren: geen beter moment dan de stille week.

Want hoe dichterbij de Heere komen, hoe dichterbij elkaar komen.

Hoe dichterbij het kruis van Christus we staan, hoe moeilijker het wordt elkaar los te laten.

Ik las kort geleden Lukas 22.

In dat hoofdstuk staat dat de satan in Judas voer.

Satan is uitermate actief.

Hij is een expert in het uiteendrijven van wat samen behoort.

Zijn specialiteit is het om de kerk van Christus te laten verbrokkelen.

Hij verschijnt bovendien als een engel van het licht.

Even verderop lees je dat de Heere het feest van de ongezuurde broden eet, samen met Zijn discipelen.

Ik heb sterk verlangd om dit Pascha met u te eten.

Samen met u: dat zijn kostbare woorden.

Dat tekent de Borg.

Hij brengt samen, Hij brengt bijeen.

Aan die tafel ontstaat er gaandeweg geruzie.

Discipelen die onder elkaar de vraag stellen wie de meeste is.

De belangrijkste.

Is dát niet ons probleem, ten diepste?

Wie heeft het eerste recht?

Het beeld dat uit Lukas 22 opkomt, kleurt mede deze conferentie.

Die ruziënde discipelen zaten nog aan één tafel, dat kunnen wij al niet eens meer zeggen.

Wat moet Christus met ons beginnen?

Het is geen sinecure om in de stille week samen te komen rondom de vraag waar de eenheid van de kerk vandaan komt.

Naar mijn inzicht kunnen wij de bron van de eenheid niet zelf aanwijzen en aanboren.

Wij bereiken niets.

Het moet van Christus komen.

Een tweede omstandigheid is iets heel anders.

Ik denk aan de situatie van de christenheid in Nederland.

Dat is slechts een sociologisch facet.

Maar ook dat geeft mede kleur aan deze conferentie.

De secularisatie gaat niemand van ons voorbij.

Dat wisten we 1996 natuurlijk ook al wel, tegelijk staat het nu pregnant aan de deur van ons hart.

Saeculum betekent: het hier-en-nu.

Dat trekt ons veel meer aan dan het komende Koninkrijk.

Daar besteden we veel meer tijd aan.

De wereld trekt, de tijdgeest sluipt binnen, ook binnen de refo-zuil.

Dat komt met name tot uiting in het materialisme, waardoor ook de gereformeerde gezindte diep is aangetast.

Ik was eens bij een diploma-uitreiking van een reformatorische school.

De onderdirecteur hield een speech.

Hij zei tegen de afzwaaiende scholieren: jullie zijn hier toegerust, en nu gaan jullie de wereld in, een wereld zonder God.

Ik vind dat schokkend.

De onderdirecteur veronderstelt dus dat de wereld-zonder-God zich buiten de schoolmuren bevindt.

Mijn waarneming is: er is bijna geen gezin in onze gemeenten, of er zijn kinderen die het opgeven.

Het voortbestaan van de kerk in Nederland staat op het spel.

De urgentie daarvan zou scherper gevoeld moet worden dan in 1996.

Wij bouwen nieuwe kerken en richten nieuwe kerkverbanden op, alsof we ons bevinden in een luxe-positie.

Ik denk dat de onderlinge verdeeldheid van gereformeerden in Nederland zowel een oorzaak als is van secularisatie alsook een uiting daarvan.

Een derde gedachte kwam bij mij op.

Ik wend de blik nu naar binnen, de gereformeerde gezindte zelf.

Ik merk dat het thema 'kerk' nauwelijks meedoet in het geloofsleven.

Wij wijden er een hele conferentie aan, maar voor velen is het totaal onbelangrijk tot welke kerk zij behoren.

De blik gaat niet verder dan de eigen gemeente, we zijn lokaal georiënteerd.

In de Vroege Kerk luidde het adagium: buiten de kerk is geen heil.

Want buiten de kerk is geen ambt, geen sacrament, geen Christus.

Probeer dat eens uit te leggen aan al die duizenden gelovigen, die vol enthousiasme de ene kerk na de andere stichten, Hart voor de Krimpenerwaard, Mozaiek, Christengemeente, Doorbrekers, Maranatha, en vele andere, in alle smaken en soorten.

Met oprechtheid en overgave, maar de kerk is buiten beeld.

Sommigen beginnen een huisgemeente - vroeger zouden we hen thuislezers hebben genoemd.

Zij hebben het gevoel dat ze in Gods weg gaan, dat de Geest hen leidt op nieuwe wegen.

De apostoliciteit van de kerk wordt niet zozeer bestreden.

Het is eerder zo dat die totaal oninteressant gevonden wordt. Het is geen issue.

De eenheid van de kerk is verdampt tot een geestelijke herkenning, oecumene van het hart.

Ik wil alleen maar zeggen: als wij vandaag spreken over de eenheid van de kerk hebben we het tij niet mee.

Nu de zaak zelf: de eenheid van de kerk.

Kunnen we met elkaar verder komen dan de Ecclesiologische Consensus van 1996?

Het bestuur van de COGG vroeg mij aandacht te schenken aan de herbronning.

Ik ken geen betere bron dan de Bijbel.

Waar de Bijbel niet open gaat, kan het niet tot eenheid komen.

De Bijbel begint bij Genesis, de schepping, de wereld, de volken.

Volgens Genesis 12 verkiest de HEERE Abraham, en ook Genesis 15 en 17 vertellen over het verbond dat God met Abraham gesloten heeft.

Dat is in aanvang een eenzijdig gebeuren: de HEERE verkiest en roept Abraham, zonder te vragen naar Abrahams gevoel of mening.

Hij legt hem eenvoudig Zijn verbond op.

De besnijdenis kerft dat in.

Niet toevallig noem ik het verbond.

Dat is een belangrijk kernwoord.

Verbond is: Ik ben úw God, en u bent Mijn volk.

De HEERE legt eenvoudig beslag op Abraham, en op allen die na hem komen.

Het verbond zegt dat de kerk voortkomt de verkiezing en het handelen van GóD.

De kerk is niet van ons, ze is niet een menselijk project.

Het is Gods wil dat ze er zou zijn.

Daarom zal de kerk altijd blijven bestaan.

De Geloofsbelijdenis van Nicea bestaat dit jaar 1700 jaar.

Nog ouder is de zogenoemde Apostolische Geloofsbelijdenis.

Beiden zeggen: ik geloof één heilige, katholieke en christelijke kerk.

Dat is de gemeenschap met hét heilige, en vandaar dan ook met dé heiligen.

Beiden reppen overigens met geen woord over Abraham, Israel, het Oude Testament.

Een pijnlijke leemte.

De Bijbel als bron voor het geloof dat de kerk één is.

Ik denk dan dus als vanzelf aan Israel, de verkiezing van Abraham.

De kerk is niet geboren op de Pinksterdag.

Nee, de kerk is er van Adam af, zegt de Nederlandse Geloofsbelijdenis.

Dat is typisch gereformeerd.

Gereformeerden weten van het oude en het nieuwe verbond, ze wegen ook de verschillen.

Maar ze doen dat vanuit de grondhouding dat beide testamenten één zijn.

Om de eenvoudige reden dat God één is.

Er bestaat ook maar één Heilige Geest die de Schriften heeft geïnspireerd.

Er is wel voortgang in de heilsgeschiedenis, maar die kun je alleen maar goed waarderen wanneer je uitgaat van de eenheid en de samenhang van de heilsgeschiedenis.

Er is één weg die de HEERE gaat.

Van schepping naar herschepping.

In dát kader ontrolt zich de geschiedenis, heilsgeschiedenis, daden van God de HEERE.

Daarom is het op voorhand ondenkbaar dat er intern tegenspraak zou bestaan tussen Oude en Nieuwe Testament.

Er is één verbond, met Abraham.

Met dat verbond heeft de HEERE de volken op het oog (Gen.12).

Het nieuwe van het Nieuwe Verbond is de komst van Christus.

Sinds Pinksteren geldt: allen die in Hem geloven, zijn kinderen van Abraham (Gal.3-4).

Het nieuwe verbond is geen novum, het is niet een ánder verbond.

Het is hetzelfde verbond, maar nu vernieuwd.

Dat stempelt de gereformeerde liturgie.

Wij zingen Psalmen, waarbij we ons realiseren dat we méézingen met Christus.

Wij lezen de wet (thora).

Het besef dat God één is, stempelt uiteindelijk ons hele geloofsleven: wij verstaan de heiliging als een leven in de vreze des HEEREN.

De navolging van Jezus kan niet anders zijn dan een leven volgens de Tien Woorden.

Wij dopen de kleine kinderen.

Wij beginnen dus niet bij onze al of niet gelovigheid, maar bij Gods belofte.

Als wij de betekenis van de Heilige Doop zouden verstaan, zou dat enorm helpen om de eenheid van de kerk te ontdekken.

‘Want wij allen zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt’ (1 Kor.12:13).

Omdat er maar één God is, is er ook maar één kerk.

En die kerk komt op uit de geschiedenis die de HEERE gegaan is (en gaat!) met Zijn uitverkoren volk.

Daarom kan er geen andere kerk zijn dan alleen die onopgeefbaar verbonden is met Israël.

Als het gaat over de eenheid van de kerk - dat is ons thema - dan scheiden hiér de wegen tussen gereformeerden en evangelischen: de manier waarop wij de Bijbel lezen.

Evangelischen zijn bijbelgetrouw, maar zien niet voldoende de gouden draad van Gods verkiezing en trouw.

De HEERE is trouw aan Zichzelf.

En daarom ook aan Zijn verbond (Hos.11).

De kerk is verankerd in Gods hart, van eeuwigheid af.

Daarom hebben wij de kerk lief.

Wij stichten geen kerk, dat kan er maar Eén.

En Hij hééft dat gedaan, tot onze verwondering, met het oog op ons eeuwig behoud.

Wij ontvangen daar het leven, als armlastige zondaren.

Dankzij de opgestane Heere, die dwars door al onze gesloten deuren heen breekt, en ons toeroept: Genade zij u en vrede!

Zolang het gaat over de ecclesiologie (de leer van de kerk) staan wij dicht bij Rome dan bij de doperse stromingen.

Helaas is het voor het gevoel van de goegemeente precies andersom.

Daarom is bijbels onderwijs meer dan ooit nodig, juist nú.

Ik zou het dus willen opnemen voor de objectieve rechtskracht van het verbond.

Wij kunnen alleen maar recht over de kerk spreken van God uit.

Het is niet onze kerk, mijn kerk.

Al helemaal geen kerkverband - dat woord alleen al!

Alsof onze verbanden bestand zouden kunnen zijn tegen het woeden van satan.

Wij houden de kerk niet overeind, de kerk houdt ons overeind.

Zij is een instrument in Gods hand tot verlossing van de wereld.

Daarom plaatst de Heidelbergse Catechismus de kerk en de sacramenten in het tweede hoofdstuk: hoe God ons verlóst.

Niet in het derde deel over onze dankbaarheid.

Christus is het Hoofd van de kerk en Hij handelt aan ons door middel van de kerk.

In de belijdenis van Nicea en ook in de Apostolische Geloofsblijdenis staat: ik geloof in God, de Vader, de Zoon, en de Heiligen Geest.

En omdat ik in déze God geloof - in Zijn Naam werd ik gedoopt - dáárom geloof ik de ene, heilige en algemene kerk.

Het is en blijft een geloofszaak, een belijdenis tegen al het zichtbare in.

Het is gebruikelijk en ook helpend om over de kerk te spreken in drie woorden.

Zijn is het volk van God, de bruid van Christus, de tempel van de Heilige Geest.

Als ik de kracht van het verbond onderstreep, vraag ik daarmee aandacht voor de verkiezende God.

Hij heeft Israël uitverkoren om Zijn volk te zijn.

Niet omdat Israël beter is dan een ander volk (Deut.7).

Wij behoren niet tot het volk van God omdat wij ons beter voorgesorteerd hebben op God dan onze burens die nergens aan doen.

Het blijft van groot belang om de verkiezende God te verkondigen.
Genade is genade alleen, en het is alleen genade om die genade te ontvangen.
Wie daar 'amen' op zegt, verliest elke zucht tot afscheiding van anderen.
Een zuivere leer van de genade brengt eenheid in Christus.
Beter nog: een zuivere verkondiging van Gods verkiezende genade.
De kerk is het volk van God.
In onze tijd is het dringend nodig dat te blijven zeggen, want het postmoderne individualisme zit ook ons diep in het bloed.

De kerk is ook bruid van Christus.
Dat staat niet náást de vorige opmerking.
De verkiezing van God is een verkiezing in Christus (Ef.1:4).
Spreken over verkiezing buiten Christus om brengt alleen maar verwarring en discussie.
In de Bijbel leidt het spreken over Gods verkiezing altijd tot lofprijzing aan Zijn heerlijke Naam.
Dat U aan ons gedacht hebt!
Hij heeft Zich in Christus een gemeente uitverkoren tot het eeuwige leven.
Zij is de bruid, gekocht en betaald, gereinigd door het bloed van Christus.
Hier mogen wij in alle volheid, diep en breed, de Christus verkondigen aan ieder die het horen wil.
Christus werft zich een bruid, loopt haar na, maakt haar zonder vlek of rimpel.
Het is een heilige gemeente, daar zorgt Hij zelf voor.
De Tien Geboden zijn uiteindelijk terug te voeren op het eerste gebod: geen ándere goden.
Geen ánder, die de plaats van de éne Bruidegom zou mogen innemen.
Want dan ontbrandt de toorn van God, dat is de uiterste consequentie van Zijn brandende liefde.
Is dat niet de kern van onze zonde: dat we weigeren te aanvaarden dat Hij ons liefheeft?
Als we werkelijk bereid waren dat te geloven, zou de eenheid van de kerk vandaag nog geregeld zijn.

De bruid van Christus.
Christus leeft monogaam, Hij is onkreukbaar in Zijn trouw, en volhardend in Zijn liefde.
Hoe Hij er met ons uithoudt - alle woorden om dat te omschrijven schieten te kort.
Omdat er maar één Heere is, is er ook maar één kerk.
Eén Hoofd, één lichaam.
Eén doop, één geloof (Ef.4:1-6).

De kerk is ook de tempel van de Heilige Geest.
Opnieuw zeg ik: dat staat niet los van het werk van de Vader en de Zoon.
De Heilige Geest gaat geen eigen wegen.
Als de Heilige Geest ons verder leidt, leidt Hij ons niet aan de Vader en de Zoon voorbij.
Integendeel, Hij leidt ons juist náár de Vader, via de Zoon.
Hij roept in ins: Abba, vader!
Hij getuigt aan/met onze geest dat wij kinderen van God zijn.

Op dit terrein is er veel misverstand.
Graag onderstreep ik dat de Heilige Geest de andere Trooster is.

Hij neemt de plaats van Christus waar, zolang de wederkomst nog uitstaat.
Hij neemt het uit Christus en verkondigt ons Christus (Hand.2).
Hij heet 'de Geest van Christus'.
Hij bedient ons uit de volheid van Christus.
Hij verbindt ons aan Christus.
De éne kerk is de Christelijke kerk.
De kerk: dat zijn alleen die door de Geest één gemaakt zijn met Christus, ingelijfd zijn in Christus.
De Heilige Geest drijft ons voortdurend bijeen, naar Christus toe.
Satan imiteert de Heilige Geest door in spiegelbeeld precies het omgekeerde te doen.
Hij is altijd bezig om de Naam van Christus in vergetelheid te brengen.
Hij verstrooit, verwacht.
De Heilige Geest brengt samen, Hij is de grote verbindingsman, zoekt naar eenheid in Christus.

Het is zelfs zo, dat zonder de werking van de Heilige Geest niemand in geloof zou reageren op de verkondiging van het Woord.
Er zou nooit een kerk ontstaan zijn, ware het niet dat de Geest voortdurend mensen overtuigt van zonde, gerechtigheid en oordeel.
Hij roept en trekt, nodigt en lokt.
Hij leidt in alle waarheid, midden in de leugenachtigheid van deze tijd en van ons eigen hart.
Hij maakt ons vrienden van de naarheid.
Niet van een set waarheden, maar van de Waarheid: Christus.

Vrienden?

Naar mijn inzicht gebruiken we dat woord te pas en te onpas.
Namelijk wanneer we dat woord gebruiken om niet 'broeders en zusters' te hoeven zeggen.
Maar dat is een uitvlucht.
We zijn in de kerk nu juist als broeders en zusters aan elkaar gegeven.
Wij vormen geen vriendenclub.
Wij zijn geroepen met elkaar te leven als een gezin.
Zó werkt de Heilige Geest.
Dat geeft het niveau aan.
Het gaat niet aan om vanuit de erbarmelijke praktijk de norm bij te stellen.
Met beroep op de Heilige Geest kun je niet je neerleggen bij kerkelijke verdeeldheid.

Zo is de eenheid van de kerk dus een gekwalificeerde eenheid: namelijk rondom Christus alleen.

Wie een andere evangelie voordraagt dan wat ons is overgeleverd door de apostelen, die zij vervloekt (Gal.1).

Daarom geeft de Nederlandse Geloofsbelijdenis kenmerken van de kerk.

De kerk is niet zomaar een open gemeenschap.

Wie bij de kerk wordt getrokken, ontmoet de Heere Jezus, en verschijnt voor het aangezicht van God.

Daar staat eeuwig wel en wee op het spel.

De kerk is niet een vereniging die goede doelen nastreeft.

Het is ook geen vereniging, die belangen behartigt - ook geen reformatorische belangen.

Tot hiertoe zult u het in grote lijnen allemaal wel met mij eens zijn, vermoed ik.
En toch lukt het ons niet om onszelf te verloochenen, onze eigen gemaakte cultuur en sfeer los te laten, onze stokpaardjes terzijde te stellen - en zo te komen tot kerkelijke eenheid.
Hoe kan dat?

Daarvoor zijn allerlei redenen.

Ze zijn al vaak opgesomd, ik doe dat nu niet.

Maar ik wijs op één aspect, wat mij de laatste tijd nogal bezig houdt.

En dat is het lijden om de Naam van Christus.

Dat is een vooraanstaand thema in het Nieuwe Testament.

Maar in de kerkelijke praktijk hoor ik er nauwelijks over.

Dat is ook wel weer te verklaren: wij leven in een vrij en democratisch geregeerd land.

De overheid geeft ons alle ruimte om het Evangelie te verkondigen en kerk te zijn.

Ik weet dat daarover soms geklaagd wordt, maar vergelijk het eens met andere landen.

Ik denk dat er vooral geklaagd zou moeten worden dat wij zélf als kerk in Nederland de tijd niet uitkopen.

Het probleem met moslims, die hier naar toe emigreren, is toch vooral dat ze niemand ontmoeten die hen bij de hand neemt en tot Jezus leidt.

Dat terzijde.

Ik wil maar zeggen: wij hebben bijzonder weinig ervaring met lijden, vervolging, tegenstand.

Dat is een belemmerende factor voor de eenheid van de kerk, denk ik.

Niet dat ik zou willen bidden om meer tegenwerking, discriminatie en lijden.

Maar toch denk ik wel aan de woorden uit het avondmaalsformulier: vele druiven worden samengeperst en mengen zich tot één geheel.

Zo ook wij.

Zou het kunnen zijn dat er eerst nog veel meer verdrukking en samenpersing van de druiven nodig is, voordat het zal komen tot één wijn?

Ik rond af.

De Consensus uit 1996 is een waardig en hoopgevend document, dat op eenzame hoogte staat in de geschiedenis van de gereformeerde gezindte in Nederland.

Er sprankelt een tinteling van de Heilige Geest door de woorden die toen geschreven zijn.

Laten we die Consensus niet vergeten, maar koesteren, en benutten voor verdere gesprekken en ontmoeting!

De kerk is de plek waar Christus met de zondaren samenwoont.

De rechtvaardiging van de goddeloze is de kern-belijdenis wanneer het gaat over de eenheid van de kerk.

Wij zijn in ieder geval dáárin één: dat we als zondaar voor God van één en dezelfde genade moeten leven.

Tegelijk brengt de genade ook heiligend leven voort, anders maken we de genade goedkoop.
De kerk moet zuiver zijn, in leer en leven.

Zo staan eenheid en heiligheid op gespannen voet.

Eenheid in Christus kan niet bestaan zonder de waarheid.
De waarheid kan echter ook niet bestaan zonder eenheid.

Wij zijn geroepen om het in deze spanning uit te houden.
Dat kan alleen wanneer we dicht bij Christus zijn en blijven.
Want Hij is de waarheid, die ons alleen één maakt.
In die spanningsvolle verhouding zeggen we: ik geloof de kerk.
De ene kerk van Christus.
De ware kerk.
De katholieke kerk.

Dat geloof werpt zich op God, die de dingen die niet zijn, roept alsof ze waren.